

سفال لکابی رقه، نقش و تکنیک

مریم قاسمی*^۱، زهرا قاسمی^۲

عضو هیأت علمی، مربی، دانشگاه شهرکرد

Ghasemi.maryam@lit.sku.ac.ir

مدرس مدعو، دانشگاه شهرکرد

چکیده

سفال لکابی، به گروهی از سفال‌ها اطلاق می‌شود که بدنه آن‌ها غالباً از جنس خمیرسنگی و گاهی ارتن‌ور بوده و زمینه آن‌ها به صورت تک‌رنگ می‌باشد، دارای تزئینات حکاکی هستند، و از لعاب‌های آبی فیروزه‌ای، لاجوردی (کبالت)، قهوه‌ای (منگنز) و سبز بر روی نقش‌نقر شده استفاده می‌شود. بر اساس آنچه از حفاری‌های حماه بدست آمده، محققان معتقدند که این نوع سفال تنها برای مدت صد سال، از اواخر قرن یازدهم تا اوائل قرن سیزدهم میلادی تولید شده‌اند. این تکنیک در شهرهای رقه و تل مینیس، یافت شده است. با وجود اینکه این تکنیک یک تکنیک ابتدایی تزئین به شما می‌رود، نقوش انسانی، نقوش ترکیبی و نقوش حیوانی با تنوع و زیبایی گرافیکی خاصی در این تکنیک کاربرد داشته‌اند، البته نقوش حیوانی به‌ویژه نقش پرنده، نقش محبوب ظروف لکابی است، به علاوه موضوع حیوانی در تعدادی مجسمه سفالی با این تکنیک نیز دیده می‌شود. در مورد این تکنیک باید اذعان داشت که نقوش، با شیوه‌های بیانی منحصر به فردی اجرا می‌شده‌اند، به طوری که بین نوع تکنیک لعاب‌کاری، تزئین، شیوه طراحی و نحوه رنگ‌آمیزی ارتباط مناسبی وجود دارد. این پژوهش ضمن بررسی رابطه نقش و تکنیک لعاب‌کاری در سفال‌های لکابی، تلاش دارد به مطالعه این ارتباط بپردازد. این پژوهش از نوع تاریخی است و بر اساس بررسی اسنادی کتاب‌ها، و سایر منابع مکتوب و همچنین آرشیو موزه‌های مختلف دنیا انجام شده است.

واژگان کلیدی: سفال لکابی، رقه، نقش.

مقدمه

سفال متنوع‌ترین اثر هنری است که گذشتگان برای ما به ارث گذاشته‌اند و فرهنگ اقوام و رونق اقتصادی و اقتدار سیاسی حکومت‌ها در آن تأثیر بسیار داشته است، در پس هر شیء سفالی، هر چند ساده و کوچک، وجوه گوناگون تمدنی نهفته است و غنای اشیاء یا خرده اشیای سفالی که امروزه در اختیار ما قرار دارد، شرایط مناسبی برای بررسی سفالگری هر دوره و شناخت فرهنگ عامه و خاصه در گذشته فراهم آورده است. چنان‌که می‌دانیم قدمت سفالگری تقریباً به قدمت تاریخ بشر است. در ایران از کهن‌ترین ازمینه سفال‌هایی با نقوش جانوری یا هندسی یافت شده که به واقع نمی‌توان آن‌ها را تفسیر کرد. اما به هر حال این نقوش و تزئینات و نحوه کار و کارماده سفالگر نشان از تمایز سلیقه‌ها، سنت‌های قومی و حتی کاربرد و قیمت سفال داشته است. در مواردی تزئینات بیانگر وقایع زندگی فردی، قومی یا رویدادهای تاریخی و در مواردی نیز فقط مقاصد زیبایی‌شناسانه مد نظر بوده است. همانطور که می‌دانیم سفال و نقش‌اندازی بر روی آن، در دوره‌ی سلجوقی بسیار اهمیت پیدا می‌کند، در این